
KARAR ALMA AŞAMASINDA DEMOKRATİK YAPI VE SİVİL TOPLUM ÇIKMAZI: HONG KONG PROTESTOLARI ÖRNEĞİ

Mehmet Şirin OĞURLU¹, Rahman DAĞ²

Öz

Demokratik sistemlerde, demokratik ilke ve esaslar açısından sivil toplumun varlığı ve işlevi büyük önem arz etmektedir. Aynı minvalde, demokratik ilkelere uygun bir toplumun inşası için de sivil toplumun sistem içerisindeki mevcudiyeti kritik bir rol oynamaktadır. Sivil toplumun daha güncel bir parçası olan sosyal hareketler de her alandaki karar alma süreçlerine etkiye bulunmaktadır. Fakat günümüz sosyal hareketlerinin talep ve yöntemleri demokrasinin temelini ifade eden meşru temsiliyeti zedeleyen bir aşamaya gelebilmektedir. Siyasetin işleyişini ve seçimlerin kazandırdığı meşruiyeti sekteye uğratabilecek talepler ve yöntemlerden dolayı sosyal hareketler sivil toplum kavramının altına oymaya başlamaktadır. Bu çalışmada, demokratik yapı ve sivil toplum arasındaki ilişkinin düzeyi saptanmaya çalışılacak ve Hong Kong örneği üzerinden karar alma aşamasında ortaya çıkan çatışma demokratik yapı ve sivil toplum bağlamında sebep ve sonuçları şeklinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hong Kong Gösterileri, Katılımcı Demokrasi, Sosyal Hareketler, Sivil Toplum, Karar Alma Mekanizması

JEL Sınıflandırması: D71, D72, D73, D74, D91

DILEMMA OF DEMOCRATIC STRUCTURE AND CIVIL SOCIETY AT THE DECISION MAKING: THE CASE OF HONG KONG PROTESTS

Abstract

Existence and function of civil society in democratic systems are paramount in terms of democratic principles and foundations. In this sense, the existence of civil society in the system has a critical role in a construction of a democratic society. As a recent part of civil society, social movements can affect the decision-making process regarding to every realm. However, demands and methods of contemporary social movements might reach to the level of undermining democratic foundations, such as representation and legitimacy originating from elections. In this study, the level of relations between civil society and democratic system and reasons and results of possible collusion between them in decision-making process will be examined with regards of democratic structure and civil society through social protests in Hong Kong.

Keywords: Hong Kong Protests, Participatory Democracy, Social Movements, Civil Society, Decision Making

JEL Classification: D71, D72, D73, D74, D91

¹ Yüksek Lisans, Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, msirinogurlu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8548-4301>.

² Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, rahman.dag@beun.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4198-2851>.

1.Giriş

Sivil toplum, devlet ile ilişkisi olup devletin müdahale alanının dışında olan, iktidar gücünü ele geçirme hedefi olmayan toplumsal bir yapıdır. Sivil toplum, diğer örgütler (aile, devlet) tarafından temsil edilmeyen hakların veya taleplerin temsil edilme noktasıdır. Bu açıdan devletin aşırılıklarının sınırlandırılması için sivil topluma, sivil toplumun da güvenlik için devlete ihtiyacı vardır. Devletin aşırılıkları, özellikle sivil toplum yapısı veya toplumu kendisine yönelik yasa dışı eylem ve faaliyetleri veya bunlara yönelik girişimleri olarak örneklendirilebilir. Buradan hareketle sivil toplum ve devlet birbirlerine meşruiyet sağlamaktadırlar. Nitekim demokrasi sistemsel olarak bu yasal meşruiyete zemin hazırlamaktadır.

Devletin sivil toplum tarafından sınırlandırılmasının gerekliliği kadar, sivil toplumun korunması ve gelişmesi için de devletin var olması gerektiği söylenebilir. Devlet ile sivil toplum arasındaki karşılıklı ilişkinin düzeyini, demokratik ülkenin demokratik sivil toplum yaratması ve demokratik sivil toplumun da demokratik devleti geliştirmesi belirlemektedir (Aslan, 2010: 367). Buradan hareketle demokrasiyi yerleştirmeye çalışan devlete sivil toplumun destek vermesi, öte yandan da sivil toplumun varlığının devam edebilmesi için devletin demokratik zemini güçlendirmesi şeklinde karşılıklı bir bağımlılıktan bahsetmek mümkündür. Sivil toplumu ve devleti birbirine yardımcı olan iki güç olarak düşünmemiz durumunda, sivil toplum kuruluşları hukuk ilkeleri çerçevesinde hareket ederken; devlet de sivil toplum kuruluşları arasında denge kuvveti işlevini görerek toplumsal düzeni sağlamaktadır (Aslan, 2010: 369). Sivil toplum alanındaki oluşumlar ve örgütlenmelerin, en küçüğünden en büyüğüne kadar, işlevleri ve fonksiyonlarına devlet müdahalesinin olmaması, sivil toplumun etkinliği açısından önem arz etmektedir. Fakat bu noktada sorun, devlet ile sivil toplum örgütleri arasında ciddi ve uzlaşmaz durumlarda meydana gelen çatışmalarda ortaya çıkmaktadır. Örneğin referandumun gerçekleştiği bazı ülkelerde seçim sonrası seçilen taraf veya taraflara karşı gösteriler düzenlenmektedir. Bu noktada sosyal hareketler demokrasinin siyaset kavramı ile meşruiyet ilişkisi bağlamında işleyişini sekteye uğramasına sebebiyet verebilmektedir. Karar alma aşamasında hangisinin diğerinin üstüne çıkacağı, hangisinin nihai karar almada etkili, yetkili ve meşru olacağı temel sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Konuyla ilgili akademik çalışmalardan yararlanılarak elde edilen literatür neticesinde, çalışmamızda demokrasi ve sivil toplum örgütleri arasında karar alma noktasındaki çatışma durumunda, uzlaşmazlığın neden sağlanamadığı, iki temel güç açısından nasıl sonuçlara sebebiyet verdiği gibi başlıklar, bu başlıklara örnek teşkil eden Hong Kong ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki mücadele üzerinden ele alınacaktır.

2. Yönetim Sistemi Olarak Demokrasi ve Sivil Toplumun Gelişimi

Demokrasi genel itibarı ile halkın iktidarı anlamına gelmektedir, bu yaklaşım siyasal iktidarın temelini halktan gelmesi, devleti yönetmekle mükellef kişilerin halkın siyasal tercihi ve devamında denetimine bağlı olmasından gelmektedir. Buradan hareketle, klasik anlamda demokrasi, yönetimin çoğunluğun elinde bulunduğu siyasal yönetim olarak değerlendirilebilir.

Demokrasi kavramı geniş bir anlama sahip olmakla birlikte literatürde hâkim olan iki tanımın üzerinde durulabilir. Bunlardan birincisi demokrasinin belirli bir sistem, yönetim biçimi, çoğunluğun elinde bulunan siyasal kontrol olmasıdır. İkincisi ise yönetim biçiminden bir yaşam biçimine giden geniş bir alandır. Bu bakımdan demokrasi insanların toplumda birbirlerine karşı davranışları üzerinde geniş etkisi vardır. Bu açıdan bakıldığında demokrasi toplumun genel yaşamını düzenlemeyi ve toplumu rahatsız eden uyumsuzlukları gidermeye çalışan bir yönetim sistemi olarak değerlendirilebilir (Özer, 1996: 72).

İktidarın halktan gelmesi, Demokrasiyi diğer siyasal sistemlerden ayrılmakta ve tüm siyasal sistemlerden daha fazla halka dayandığı iddiası taşımaktadır. Bu iddia demokrasilerde diğer siyasal sistemlerin aksine seçme ve seçilmenin, halk tarafından gerçekleştirilmesi ile somutlaştığı ifade edilebilir (Gümü, 2014: 536). Fakat demokratik ilkeleri içinde taşımayan ve sadece halkın yönetimine indirgenmiş her sistemin demokratik olduğunu ifade etmek doğru bir yaklaşım

olmayacaktır. Nitekim, halka dayanmasıyla birlikte, özgür ve düzenli seçimler, siyasi çoğulculuk ve çok partili siyasal hayat, temel hak ve hürriyetlerin korunması, seçilmişlerin atanmışlara üstünlüğü demokratik bir yönetimin gereklilikleri olarak gösterilebilir (Gümüş, 2014: 537).

Öte yandan, Demokrasiyi, seçimlerde çoğunluğu elde edenlerin yönetimi biçiminde ele almak da çoğunluk iradesinin mutlaklığına dayanan çoğunlukçu demokrasi anlayışına götürecektir. Kökenleri Rousseau'ya kadar uzanan çoğunlukçu demokrasi anlayışı, çoğunluğun oyunu almış kimselerin mutlak yönetime sahip olmaları anlamına gelmektedir (Gümüş, 2014: 538) Çoğunlukçu demokrasi anlayışın niteliksel olarak böyle bir öze sahip olması, çoğunluğun egemenliğine dönüşebilir ve bu netice azınlıkta kalanların aleyhine işleyebilir ve çoğunluğun iktidarını sınırlamakta sorun yaratabileceği ifade edilebilir. Bu noktada farklı görüşlerin kendisini ifade etmesine aracılık eden ve yönetime katılma şansı tanıyan sivil toplum ise böyle bir durumda kendisine hareket alanı bulamayacağı ifade edilebilir.

Çoğunlukçu sistemin bu türden olası sakıncalarına karşı, çoğulcu demokrasi benimsenen bir demokrasi şeklidir. Çoğulcu sistemde çoğunluğun idaresi karşısında, azınlığın hak ve hürriyetlerini korunması amaçlanmaktadır. Bu hususta çoğulcu demokrasi sisteminde, çoğunluğun bilinçli ya da yanılarak insan hakları, hukuk devleti ve demokrasi ile çelişebilecek herhangi bir uygulamasına karşın azınlığın haklarının korunmasına gidildiği ifade edilebilir (Gümüş, 2014: 539).

Almond ve Verba, *The Civic Culture* (1965) adlı çalışmalarında demokratik katılıma yönelik bazı tanımlamalarda bulunmuştur. Çalışmada Katılımcı Kültür şu şekilde tanımlamıştır. "Katılımcı kültürde ise kişiler her türlü kişisel ve idari yapılara ilgi gösterirler. Sistem içinde aktif rol üstlenirler. Aynı zamanda onu etkileme gücüne de sahiptirler. Bireyler sisteme tebaa olmaktan ziyade katılımcı ve etkileyici bir davranış içerisine girerler" (Almond ve Verba, 1965'ten aktaran, Özer, 1996: 84). Katılımcı demokrasi, temsili demokratik sistemi gerekli kılan tüm koşulları dikkate alan, temsiliyetin sistem içerisindeki işlevselliğine yardımcı olan, doğrudan demokrasi talebini mümkün olan en üst düzeyde dile getiren ve mevcut demokratik yapıları daha katılımcı bir sisteme olabildiğince yaklaştırmaya çalışan bir olgudur. Bu çerçevede katılımcı demokrasi sistem bağlamında, çok aktörlü, paylaşımcı, çoğulcu, katılımcı bir sistem şeklinde tanımlanabilir (Yaman, 2017: 137). Bu bakımdan katılımcı kavramından kastedilen sadece oy vasıtasıyla katılım sağlanması değildir. Aynı zamanda aktif olarak siyasal sisteme katılımın sağlanmasıdır (Dağ, Servi ve Şahin, 2018: 298). Çeşitlendirilmesi gerekirse, oy vermek, seçim kampanyalarında bulunmak, sivil toplum kuruluşlarında yer almak, dilekçe vermek, protestoda bulunmak ve toplumsal faaliyetlerde bulunmak gibi aktiviteler siyasal katılımın (Dalton, 2008: 90, aktaran Dağ, 2018: 298) gerçekleşmesine örnek olarak gösterilebilir. Katılımcı demokrasinin kapsam alanına bakıldığında sivil toplum faaliyet alanı da ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle demokrasi sistemsel olarak katılımcılık noktasında halka hareket alanı açmasını ifade etmek de yanlış olmayacaktır.

Sivil toplum, devletin örgütsel yapılanması dışında olan, bünyesinde barındırdığı demokratik değerlere sahip örgütlenmelerden oluşan ve yine bu örgütlenmelerin mevcudiyetinin devamını da sağlayan bir kavram olarak nitelendirilebilir. Sivil toplum bulunduğumuz dönemin gelişmiş ve demokratik toplumların ortak adı olarak gösterilebilir. Buradan hareketle, sivil toplum hiçbir üst kimliğe ve gerçekliğe başvurmaksızın, gelişimini sağlayabilen ve yönlendirebilen bunun için gerekli niteliği ve dinamikleri bünyesinde taşıyan, devletten özerk, sürekli bir gelişim döngüsünde olan bireyler ile örgütlenmeler topluluğudur (Yıldırım, 2003: 228).

Antik dönem şehir devletlerine kadar geri götürülebilecek bir tarihsel arka planına sahipken, Hobbes, Locke, Rousseau gibi düşünürlerin öncülüğünü yaptıkları toplum sözleşmeleri kuramları da sivil toplum kavramının ve kurumunun gelişimi için teorik bir altyapı oluşturmaktadır (Yıldırım, 2003: 229). Sosyal sözleşmelerle ortaya konulan sivil toplum kavramı, daha çok devletle ilişkili ve devlet ile var olan bir kavram veya oluşum olarak değerlendirilmekteydi. 18. yüzyıldan itibaren sivil toplum, devletle ilişkisi açısından değişik gelişim süreçlerinden geçerek günümüz şeklini almıştır. Bu bağlamda sivil toplumun gelişimindeki ilk değişim, devletin güdümünde hareket eden bir oluşum olmaktan çıkması şeklinde belirtilebilir. İkinci değişim, bu toplumun bünyesindeki

oluşumların devlete karşı kendi hak ve taleplerini korumalarının meşruiyetini kazanmaları olmuştur. Üçüncü ve son değişim ise sivil toplumun, içerdiği özgürlük, toplumsal çatışmalar ve devlet müdahalesinin bu çatışmaları önleyici faktör olarak değerlendirmesidir (Yıldırım, 2003: 230). Tüm bu gelişmelerin neticesinde demokrasinin parçaları sadece devlet, hükümet veya parti değil aynı zamanda sivil örgüt ve onun kapsadığı birey de artık demokrasinin vazgeçilmez parçaları haline gelmiştir.

3. Demokraside Sivil Toplumun Rolü

Sivil toplum demokratik açıdan devlete katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple devletin demokratik düzeyinin ilerlemesi için sivil topluma alan açması gerektiği ifade edilebilir. Bu hususta devletin tarafsız olması, sivil toplum alanına orantısız müdahalede bulunmaması, sivil toplumu yönlendirici girişimlerde ve hareketlerde bulunmaması sivil toplumun işlevi açısından önemli olduğu belirtilebilir. Bu şekilde hareket alanı bulan sivil toplum, demokratik anlamda devlete katkıda bulunacaktır. Nitekim sivil toplum alanı, bireysel özgürlüğün en üst düzeyde hedeflendiği, katılımın genişlediği, bireylerin kendi kaderlerini kendilerinin belirleyebileceği demokratik bir toplum olduğu ifade edilebilir (Gümüş, 2014: 530). Keza devletten bağımsız ve hareket alanı geniş sivil toplumun varlığı, hem devletin baskıcı uygulamalarına karşı bir müdafaa olanağı tanırken, hem de devletin iktidarının yasalar çerçevesinde sınırlandırılması açısından demokratik bir işlev görmektedir. Öte yandan devletin sıkı bir şekilde müdahalede ve yönlendirmede bulunması, sivil toplumun bağımsızlığına gölge oluşturacak ve işlevsel açıdan hareket etmesini engelleyici nitelikte olacağı ifade edilebilir.

Geniş anlamda bir sivil toplumun sahip olması gereken temel özellikler vardır ve bunlar beş temel başlıkta gösterilebilir. Bu başlıklardan ilki toplumsal farklılaşma: etnik, kültürel, dinsel, ideolojik, siyasi, ekonomik veya cinsiyet anlamında farklılaşmalar sivil toplumun oluşması için gerekli olduğu ifade edilebilir. İkinci temel başlık, sosyal örgütlenme örgütlenmenin farklılaşmış alanlarda gerçekleşmesi ve bir kesime değil farklı kesimlere doğru genişlemesi anlamına gelmektedir. Üçüncü temel başlık, örgütlenmenin gönüllü bir şekilde gerçekleşmesi gerektiği söylenebilir. Bu örgütlenme tipine örnek olarak, dernek, sivil oluşumlar, açık kuruluşlar gösterilebilir ve aşiret, meslek kuruluşları (baro ve tabip odası) katılımın gönül rızası ile gerçekleşmemesi açısından bu örgütlenme tipine örnek olarak gösterilemez (Gümüş, 2014: 535). Bu bağlamda örgütlenmenin her türlü sivil toplum bağlamında örgüt olarak değerlendirilmemektedir. Dördüncü başlık ise, sivil toplum örgütlerinin baskı kurmak amacıyla (protesto, miting, gösteri gibi) baskı mekanizması oluşturabilmeleri gösterilebilir. Fakat baskı mekanizmasından kasıt, yasal hakları ve sınırları aşan şiddet içerikli bir oluşum değil, yasal sınırlar çerçevesinde meşru bir oluşumdur. Son başlık ise, sivil toplumun meşru zeminde siyasetle uğraşması ve bunu yaparken devletten bağımsız bir şekilde hareket etmesi gerekliliğidir (Gümüş, 2014: 536). Bu şekilde özerk bir kimliğe sahip olabilecek ve devlet alanını etkileyebilecektir.

4. Karar Almada Demokratik Yapı ve Sivil Toplum: Hong Kong Örneği

Devletin sistem olarak temel görevlerinden bir tanesi ülke içinde sivil topluma hareket alanı yaratmasıdır. Bu noktada sivil topluma yönelik veya sivil toplumun hareketlerine ve de faaliyetlerine karşı bir müdahale, yönlendirme içerikli bir teşebbüste de bulunmaması diğer bir temel görev olarak belirtilebilir. Devletin sivil toplum tarafından sınırlandırılmaması yanında sivil toplumun korunması ve gelişmesi için devlete ihtiyacı olduğu da bir gerçektir (Aslan, 2010: 367). Fakat devlet mekanizması, ülkenin güvenliğine yönelik tehdit içerikli dış müdahalelere karşı, sivil toplumu korunması temel görevlerine örnek olarak gösterilebilir. Bu hususta devletin müdahalesi orantısız olmamalı ve sivil toplumun hareket alanını kısıtlamadan, ulusal güvenliğe tehdit içerikli müdahalelere karşı da önleyici tedbirler alması gerektiği şeklinde ifade edilebilir.

Çalışmada örnek olarak ele alınacak olan Hong Kong protestoları bağlamında, Çin Halk Cumhuriyeti, idarenin uygulanması açısından sistemsel olarak üniter olup, tek parti (Çin Komünist Partisi) ile yönetilmektedir. Çin, Batılı siyasetçiler ve aydınları tarafından demokratik olmama, basın

özgürlüğünü tesis etmeme ve medyayı sansürlemekle eleştirilmektedir (Keten, 2015: 5). Bu noktada sivil toplumun hareket alanının oluşması açısından sistemin ne kadar demokratik olduğu sorgulanabilir. Hong Kong'daki tüm partiler hukukun üstünlüğü bir tarafa aynı zamanda uluslararası finans ve ticaret merkezi olarak bilgiye ulaşım özgürlüğüne yönelik endişeler taşımaktadırlar (Chang, 2011: 47). Nitekim bu iki faktörün kaybolması durumunda Hong Kong, Çin anakara parçasının olağan bir parçası olacak ve bunun bir neticesi olarak Şangay ya da diğer sahil kesimi bölgelerine karşı üstünlük elde edemeyecektir (Chang, 2011: 47).

Öte yandan Britanya Krallığı altında tarihsel süreç bağlamında özellikle iktisadi açıdan Batı değerlerini benimsemiş ve Özel Bölge sıfatını tanıyan antlaşmayla birlikte taleplerin daha fazla sahada ifade edilebilen Hong Kong'da tersi bir vaziyet mevcut olduğu saptanabilir. Nitekim sivil toplumun işlevselliği daha çok sistemin demokratik olup olmamasıyla irtibatlı olan bir durumdur. Öte yandan sivil toplum örgütleri taleplerini veya bir durum karşısındaki duruşlarını siyasi ve sosyal faaliyetler aracılığıyla yapmalıdır. Bu şekilde sivil toplum örgütleri siyasal mekanizmaya baskı kurabilecektir. Sivil toplum örgütlerinin siyasi faaliyetler aracılığıyla (protesto, miting, gösteri) baskı mekanizması oluşturmaları gerekmektedir (Gümüş, 2014: 536). Demokrasiye yönelik hareketler 1997 yılında egemenliğin el değiştirmesinden sonra Pekin'in kontrolüne karşı daha da şiddetlenmiştir (Kwong, 2016: 63). Nitekim 2003 yılında 'Ulusal Güvenlik Yasası' (National Security Law) ile birlikte gösterilere dönüşmüştür (Kwong, 2014: 63). Bu noktada Özel Bölge olan Hong Kong, 1997'den itibaren meydana gelen gösteriler ve protestolar vasıtasıyla baskı gücünü oluşturmuş ve siyasal sistem üzerinde etki yaratmıştır.

Özel idare bölgesi Hong Kong'da, 1997 yılında Çin Halk Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık arasında imzalanan antlaşma sırasında ve antlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki süreç içerisinde gösteriler yaşanmıştır. Örnek olarak 2003 Ulusal Güvenlik Yasası, 2014 Şemsiye Gösterileri, 2019 Suçlu ladesi Protestoları gösterilebilir. Nitekim bu gösteriler çalışmanın Hong Kong Örneği adlı başlığı altında değerlendirilecektir. Dolayısıyla gerçek manada demokrasinin mevcudiyeti, halkın katılım açısından geniş ölçüde karar alma mekanizmasına dahil olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Bir sonraki başlıkta bu uygulamalar üzerinden Hong Kong ile Pekin hükümeti arasındaki ilişki çerçevesinde toplum ve siyasal sistem arasındaki karar almada vuku bulan çatışmalar değerlendirilmeye çalışılacaktır.

4.1. Hong Kong Örneği

Hong Kong Özel İdare bölgesinin Çin Halk Cumhuriyeti ve Büyük Britanya arasında 1997 yılında imzalanan antlaşma tarihinden itibaren, süreç içerisinde sıklıkla çatışmaya gireceği Pekin merkezini kısaca sistem açısından değerlendirmek isabetli olacaktır.

Çin Halk Cumhuriyeti yönetim açısından tek partili sistem ile yönetilmektedir. Nitekim bu parti dünyada en fazla üyeye sahip olan parti konumundadır. Yaklaşık olarak 90 milyon üyeye sahip olan Çin Komünist Partisi (Deniz, 2014: 194) aynı zamanda ülke içerisinde tek karar verici organdır. Özellikle siyasi, askeri, ekonomi ve toplumu ilgilendiren her türlü konuda karar alan tek yapıdır. Örnek olarak ülkede yapılacak çocuk sayısından, çocukların izleyeceği televizyondaki programlara kadar kararları almakla birlikte, özel sektörde en büyük alıcı ve alt-yapı destekleyicisidir (Deniz, 2014: 194). Öte yandan Çin Halk Cumhuriyeti'nde siyasete katılım açısından da anayasal çerçevede geniş kapsamlı kısıtlayıcı kararlar bulunduğu ifade edilebilir. 1982 tarihli Çin anayasasında 38. madde 'Çin halkının saygınlığının korunması', 51. madde 'özgürlükler kullanılırken diğer yurttaşların zarar görmemesi', 53. madde 'kamu düzeninin ve sınırlarının korunması' ve 54. madde 'anavatanın çıkarlarının korunması' (Keten, 2015: 9) gibi hükümler her ne kadar anayasada vatandaşların gösteri yapma, özgürce düşüncelerini ifade etme, basın yoluyla düşüncelerini dile getirme gibi temel haklara sahip olduğunu belirtse de temel anlamda bu hakların kullanılmasına karşı kısıtlamalar getirmektedir.

Pekin merkezi yönetimi 1980 tarihinden itibaren süreç içerisinde ekonomik anlamda özelleştirilmelere giderek kapitalist-piyasa ekonomisine geçiş yapmış ise de yönetim anlamında tek

partili otokratik sisteme karşı herhangi bir girişime karşı da dikkatli olmuştur. Örnek olarak 1989 yılında gerçekleşen Tiananmen eylemlerinde olduğu gibi muhaliflerini şiddetli bir şekilde bastırmaktan geri durmamıştır (Keten, 2015: 7). Bu eylemler neticesinde Hong Kong'daki insanların gözünde, Çin yönetiminin Hong Kong'daki demokrasi ve bunun uygulamalarıyla ilgilerinin olmadığını düşündürmekteydi (Chang, 2011: 44).

Ekonomik anlamda kapitalist bir piyasa ekonomisine sahip olsa da siyasete katılımında çoğulculuk ilkesi, çok partili siyasal yaşam, medyanın bağımsızlığı ve özgürlüğü, sivil toplum yapısının devlet müdahale alanının dışında hareket bulmasının noksanlığı gibi temel demokratik değer ve ilkelerden yoksun olduğu belirtilebilir. Bu noktada sivil toplumun sistem içerisinde nasıl bir düzeyde olduğuna yönelik şu şekilde bir değerlendirmede bulunulabilir. Çin Halk Cumhuriyeti'nde sivil toplum örgütlerinin yapılaşması, başlangıç aşamasında devlet girişimleriyle gerçekleştiği söylenebilir. Çin Halk Cumhuriyeti'nde yaklaşık olarak 500.000 sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Fakat bunlar özellikle finansal anlamda devlete bağlı olmakla birlikte kuruluşları da yine devlet tarafından parasal destekle sağlanmış ve birer politik propaganda aracı olarak işlev gördüğü çıkarımında bulunulabilir (Keten, 2015: 8). Öte yandan 2002 tarihinde ulusal güvenlik yasası adlı 23. Kanun Teklifi, Çin Halk Cumhuriyeti'ni yıkmaya yönelik herhangi bir siyasal örgütlenme, etkinlik, protestolar yasaklanmış ancak yoğun tepkiler ve gösteriler neticesinde ilgili kanun geri çekilmiştir (Çalışkan ve İlhan, 2020: 207).

Hong Kong demokrasi hareketi henüz başlangıç aşamasında olan ve yüksek risk içerikli bir siyasal harekettir. Bu bakımdan hareket daha da genişleyip başarılı olabilir ve Pekin'deki Hong Kong yöneticilerinden siyasal haklar elde edebilir ya da hareket yıkıma uğrayabilir (Cantoni, Yang, Yuchtman ve Zhang, 2019: 1024). Çünkü Hong Kong'daki gösteriler geleneksel olarak Çin Komünist Partisinin yönetimine karşı gerçekleşmektedir (Cantoni ve diğerleri, 2019: 1025).

4.2. 2014 Şemsiye Gösterileri

Hong Kong son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasal kontrol girişimlerine ve hem Pekin hükümetine hem de Hong Kong Özel İdare Bölgesi'ne (HKÖİB) karşı güçlü bir duyarlılık hissetmektedir (Kwong, 2016: 68). Geçmişte Büyük Britanya sömürgesi olan Hong Kong'un, Çin ve İngiltere arasında yapılan özel antlaşmayla 1997 yılında özerk bölge statüsüne kavuşmuştur. Antlaşma neticesinde Hong Kong ülke içerisinde ve idaresinde özerk ancak dış alanda temsiliyet ve askeri anlamda Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı olacak şekilde mevcudiyetini sağlayacaktır. Bu noktada Hong Kong içeride yönetim bağlamında kendi tercihlerine göre idarelerini sağlayabilecektir.

2014'e doğru giden süreçte Hong Kong kamuoyunda genel oy prensibiyle yapılmış doğrudan seçime yönelik bir eğilim olsa da yine de Pekin hükümetinin Seçim Komitesi'nin denetiminden geçmesini öngördüğü iki aşamalı bir seçim sisteminin baskısı altında bulunuyordu (Ergenç, 2014: 928). Pekin hükümetinin Haziran 2014'te Hong Kong hakkında 'Beyaz Kitap' (Ergenç, 2014: 929) yayınlamasıyla yükselen tansiyon, 2014 Ağustos ayında Pekin hükümetinin Hong Kong'daki seçimlerin doğrudan ve genel oyla değil, bunun yerine Çin Halk Cumhuriyeti seçim sistemine benzer şekilde dolaylı yoldan ve seçim komitesi üzerinden gerçekleşeceğini duyurmasıyla sahaya taşıdı. Nitekim 2014 yılında, 12. Ulusal Halk Kongresi (12th National People's Congress) çıkarmış olduğu yasa ile birlikte, Hong Kong seçmenleri Pekin yanlısı komite (pro-Beijing) tarafından onaylanmış olan Hong Kong baş yöneticiliği için iki ya da üç aday arasında seçim yapmaya zorlayınca, 1 Temmuz'da toplanan binlerce kişi sokaklara döküldü (Cantoni ve diğerleri, 2019: 1029). Sayının artması ve polis müdahalesi ile birlikte gösteriler geniş çaplı bir sosyal harekete dönüştü ve neticede göstericilerin ellerinde şemsiye taşımalarından ötürü Şemsiye Gösterileri olarak tanımlandı.

Ayrıca Pekin hükümetinin Seçim Komitesi'nin adaylarının 'Vatanseverliklerinin uygun derecede olduğuna' (Ergenç, 2014: 930) ve 'Merkezi hükümete karşı olmayacak şekilde hareket edecek nitelikte olması gerektiğine' (Yuen, 2015: 49), Seçim Komitesi tarafından onay verilmesi durumunda seçimlere katılımın yapılabileceğini belirtmesi de tepkilerin artmasına yol açtı. Tüm bu olaylardan

sonra Hong Kong'da lise ve üniversite öğrencileri 22 Eylül 2014'te beş günlük ders boykotu ilan ettiler. Bir sivil itaatsizlik planı olarak başlayan bu faaliyete 28 Eylül'de polisin biber gazıyla müdahalesinden sonra işgal eylemine dönüştü. Takip eden iki buçuk ayda daha sonra Şemsiye Gösterileri diye adlandırılacak olaylar, şehrin kalabalık bölgelerinde ana caddeleri işgal etti, polisin ve karşı grupların müdahalesine karşı caddeleri ve işgal ettikleri bölgeleri barikatlarla çevrelediler (Yuen, 2014: 49). Bu olaylarda liderlik genelde Hong Kong'da tecrübeli ama ihtiyatlı (Ergenç, 2014: 930) olan siyasi aktivistlerden öğrencilere geçmiş oldu.

Bu bakımdan Ekim 2014'te kitlesel gösteriler merkezden eski Hong Kong Merkez meydanı olan bölgeye, Mong Kök'e yayıldı (Ergenç, 2014: 932). 2017 seçimlerine yönelik talepleri doğrultusunda Pekin hükümetiyle görüşmek amacıyla başkent Pekin'e gitmek isteseler de güvenlik güçleri tarafından engellendiler. Diğer yandan Hong Kong hükümeti protestocularla görüşmek için hazır olduğunu ifade etmesinden sonra, 21 Ekim 2014 tarihinde görüşmeler yapılmış fakat neticeye ulaşmamıştır. Neticeye ulaşamamasının temelinde iki sebebinden bahsedilebilir. Bunlardan birincisi Hong Kong hükümetinin karar aşamasında özgür bir karar verici olmamasıdır. Nitekim Çin merkezi hükümeti gösterilerin başladığı ilk günden beri taleplere karşılık hiçbir şekilde karşılık verilmeyeceğini ifade etmiştir. Bu sebeple Hong Kong hükümeti bu konuda herhangi bir karar verme durumunda değildir. Diğer sebep ise öğrenci gruplarının gösterilerini sonlandıracak taleplerinin olmamasıdır. Dahası da her grubun kendine has talepleri olmasıdır. Bu sebeplerden ötürü görüşmeler bir sonuca ulaşmamıştır (Çalışkan ve İlhan, 2020: 210). 11 Aralık 2014'te polisin işgal kamplarını dağıtacağını açıklamasıyla, göstericiler uzun vadeli bir hareketin parçası olarak değerlendirdikleri bu meydan işgal eylemini sona erdirdiler.

Pekin hükümeti öte yandan yerel kapitalist işletmelerle iş birliği yapmaktadır. Pekin hükümetinin böyle bir yöntem uygulamasının sebebi siyasal sistemin dönüşümü üzerinde etkili olmak istemesidir (Fong, 2014: 196). Bu bağlamda Pekin, Hong Kong'daki kapitalist sistem üzerinde istikrar ve gücü sağlamak için, ekonomi ve ticari sektörden destek almanın gereklilik olduğunu biliyordu (Fong, 2014: 197). Çünkü Britanya sömürgesi yönetiminde özellikle serbest pazar anlayışının sağladığı serbest ekonomi piyasası varlıklarını ve kazançların eşitsiz dağıtımına sebebiyet vermiştir (Chang, 2011: 54). Pekin tabanda bu dağıtımı daha da genişletmek için bu girişimlerde bulunduğu ifade edilebilir. Pekin aynı zamanda bölgede siyasal stabilizasyonu sağlamak ve bölgeyi Hong Kong'un Londra'dan daha iyi idare edebileceğini göstermek maksadıyla, ekonomik olarak bölgeyi desteklemektedir (Chang, 2011: 51).

Çin Halk Cumhuriyeti yönetimine göre Hong Kong kapitalizmi sadece rekabetçi bir Pazar alanı değil, aynı zamanda kapitalist ülkeler tarafından yönlendirilen siyasal ve ekonomik bir oluşumdur (Fong, 2014: 198). Bu bağlamda Çin tarafından Hong Kong üzerindeki egemenliğini ve hakimiyetini (Fong, 2014: 200) geri almak ve sağlamlaştırmak için yerel işletmelere ve yatırımcılara destek sağlanması ve iş birliği sağlanmasının Pekin hükümetine sadece Hong Kong'da istikrarı sağlamak bir yana, öte yandan Çin ekonomisinin modernizasyonu için de oldukça önemlidir. Bir diğer deyişle 1997 senesinden itibaren Pekin HKÖİB'de ortaya çıkan olaylarda ya da politik krizlerde, ekonomik alanda güçlü yardımlar sunmuştur. Bu yardımlar neticesinde Pekin, ekonomiyi güçlendirecek, refahı artıracak bu gelişmeler ile Hong Kong halkını memnun etmiş olacak ve bölge demokratik prosedür, gelişmeler ya da sorunlarla ilgili daha az ilgilenecek ve politik stabilizasyona yönelik mücadele girişiminde bulunmayacaktır (Chang, 2011: 52). Bunun karar alma aşamasına yansımaları hakkında ise Hong Halkı, karar alıcının HKÖİB olmadığını, Pekin olduğunu düşünmekte ve aynı zamanda Pekin'in bölgedeki demokratikleşme hareketlerine karşı da isteksiz olduğunu düşünmektedir (Chang, 2011: 47).

Öte yandan Pekin, Hong Kong'daki demokratikleşme sürecini kendi çıkarlarına karşı bir tehdit olarak görmektedir. Bu bağlamda bağımsızlık olmasa da (ihtimal dahilinde), kendi kontrollerinin dışına çıkarak çıkarlarına karşı bir olası tehdit olarak değerlendirmektedir. Örnek olarak 1989 yılındaki Tiananmen gösterilerinde Hong Kong demokratlarının yüksek düzeyli katılımı merkezi yönetimi endişelendirmiş ve müdahale etmelerine sebebiyet vermiştir (Fong, 2014: 197). Bu

bağlamda Hong Kong yerel halkının önemli bir kesimi demokrasiyi desteklemesine karşın Pekin'i karşısına almak istememektedir (Chang, 2011: 47).

Yerel kapitalist ekonomi perspektifinde demokratların anayasal çerçevede reform talep etmeleri yerleşik düzen ve çıkarlarına karşı bir mücadele girişimi olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede kendilerinin Hong Kong'daki ayrıcalıklı pozisyonları demokratikleşme süreci ile birlikte yerini kaybedecek ve seçime dayalı siyaset daha fazla sendikalara, öte yandan daha fazla vergi ve hükümet düzenlemelerine sebebiyet verecektir. Bu sebeple ticaretle uğraşan elitler ve yerel kapitalist ekonomik topluluklar, kazanılmış haklarını korumanın yolunu egemen güç üzerinden sağlamanın gereklilik olduğunu kabul etmektedirler. Bu bağlamda bu çıkarlar Pekin hükümeti ile ortak düşmektedir, (Chang, 2011: 198) ortak hareket etmek için de tetikleyici görev görmektedirler. Bu bakımdan, bir taraftan Pekin için bu ortak hareket etme, demokratikleşme sürecinde rol alabilecek olan sektör ile güvenli bir koalisyon sağlamak bir yana, aynı zamanda bölge üzerinde de etkisini artırmak için olanak tanımaktadır. 2012 seçimlerinde üç adaydan biri olan Çin ile birlikte Hong Kong'daki sermaye ve özel sektör liderlerinin desteklediği adayın adı usulsüzlük ile karışınca toplum ve elit kesim tarafından verilen destekten yoksun kalmıştır. Bunun neticesi olarak, Pekin hükümeti, söylemi merkezi hükümetten yana olan diğer adayların aksine, toplumdan yana söylem kullanan ve geleneksel bir yapılanma dışında olan üçüncü adaya destek vermiştir (Fong, 2014: 14). Zira Pekin, pan-demokrat komisyonun seçimlerden galip çıkmasından endişe duyuyordu. Yine de Pekin seçilen adayın yönetiminde, yerel ekonomi yapı ve sermaye güçleriyle olan ilişkilerinde yönetim çerçevesinde zorluk yaşayacaktır (Ergenç, 2014: 930).

Öte yandan merkezi hükümet Hong Kong'un geleceğine dair bir Beyaz Kitap yayınladı ve bu yayınlama tam da siyasi partilerin 2017'deki seçimlere hazırlandığı zamana denk geldi. Yayımlanan bildiri Hong Kong'un öncelikle Pekin'e bağlı bir özerk bölge olduğu ve işlerindeki özerkliği devletin bekasından (Ergenç, 2014: 931) sonra geldiğini ifade etmekteydi. 31 Ağustos 2014 tarihinde ise yapılan bir diğer açıklamada Pekin hükümeti, seçimlerin iki aşamalı ve çoğunluğunun pro-Pekin temsilcilerinin oluşturduğu seçim komitesinin denetiminden geçtikten sonra yapılabilecekti. Yayımlanan bu kararla birlikte Merkezi İşgal Et (Occupy Central) eylemi polislin müdahalesiyle Şemsiye Hareketine dönüştü.

Şemsiye Hareketi'nin sınıfsal yapısında üç temel grup bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi Tiananmen gösterilerinden beri aktif bir hareketlilik içinde olan pan-demokrat aktivistler, ikinci grup 1997 antlaşmasından beri liberal demokrat çizgisinde hareket eden Hong Kong Öğrenci Federasyonu ve son olarak da 2012 yılında Mandarin Çincesinin Kantonca yerine eğitim dili olmasını sağlayan yasa tasarısına karşı kurulan ve o günden beri kamusal alanda siyasi bir aktör olarak yaşamını sürdüren Bilgelik grubu (Ergenç, 2014: 932). Öte yandan bu grupların dışında çevreciler, anarşistler ve LGBT grupları da harekete katılım sağlayan diğer oluşumlardandı.

Pekin merkezi hükümeti Şemsiye Hareketi protestolarında herhangi bir taviz vermemiştir. Çünkü taviz verilmesi durumunda Hong Kong'daki gösterilerin etkisinin Çin anakarasının diğer bölgelerine de yayılmasından çekinmekteydi. Öte yandan Pekin 1989 Tiananmen Meydanı'ndaki olaylara verildiği gibi askeri müdahalede de bulunmamıştır. Oldukça titiz ve özenli bir politikayla Pekin 2014 Şemsiye Gösterilerini şiddet içerikli müdahalede bulunmadan ve can kaybı yaşanılmadan kısa sürede bitirmiştir. Bu bağlamda Pekin Hükümeti vermiş olduğu karşı hareketle taleplere cevap verme noktasında, kendi kararları doğrultusunda adım atacağını net bir şekilde göstermiş olduğu çıkarımında bulunulabilir. Şemsiye Hareketi'nin net olmayan etkisine karşın, 79 günlük bu hareket özellikle genç yaştaki göstericileri daha aktif hale getirdiği söylenebilmekle birlikte aynı zamanda daha büyük otonomi için (Yuen, 2015: 253) itici bir güç olduğu söylenebilir.

1997'den beri aralıklarla yaşanan olayların şemsiye hareketiyle son bulduğunu söylemek zor olacaktır (Chan, 2014: 578). Buna paralel olarak 2019'da yine bir yasa düzenlemesi sebebiyle gösteriler yaşanacaktır.

4.3. 2019 Gösterileri

2019 yılı Hong Kong için tarihi bir yıldır zira bu yıl bölge tarihinin en şiddetli periyotlarından birine ve sivil huzursuzluğa neden vermiştir (Stott, Ho, Radburn, Chan, Kyprianides ve Morales, 2020: 815). Şemsiye gösterilerinden sonra protestocular, 2019 yılında suçluların ana karaya iade edilmesini içeren yasal düzenlemeye karşı tekrardan sokaklara döküldü. 3 Nisan 2019 tarihinde Tayvan'da Hong Kong vatandaşı olan Tong-kai Chan (Çalışkan ve İlhan, 2020: 213) isimli bir kişi tarafından hamile bir kadının öldürülmesi üzerine, Tayvan'ın suçluyu iade etmesini talep etmesi ve bunun için yasal düzenlemeye gidilmesinden sonra, düzenlenen yasada Çin'e iadeleri de kolaylaştırıcı içerikte olması tepkilerin ana sebebiydi. Zira göstericilere göre suçluların iadesini öngören bu yasal düzenleme ile birlikte sadece suçlular değil aynı zamanda Pekin hükümetine karşı özellikle demokratlar olmak üzere muhalif kesimden karşıt konumda olanlar da bu yasa kapsamına dahil edilebilecekti.

Hong Kong'un güvenlik bakanı John Lee, Hong Kong'un suçluların sığındığı ve biriktiği bir liman haline geldiğini öne süren yetkili olmakla birlikte, öte yandan suçluların iadesini öngören yasal düzenlemenin de fikrini ortaya atan ve aynı zamanda oluşturan kişi olmuştur (Çalışkan ve İlhan, 2020: 213). Bununla birlikte Hong Kong Baş Yöneticisi Carrie Lam de, yasa tasarısının önemli olduğunu ve adalet ilkesinin yerleşmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir.

"Sosyal tabandan yansıyan talepleri göz ardı etmeyiz fakat mevcut sistemimizde eksiklikler var, sınır hattında işlenen ciddi iç ve dış suçlar var. Anlaşılması güç olan bir husus var, Hong Kong neden komşu devletlerle ortak bir yasal yardımlaşmaya sahip değil?" (Press Release by Hong Kong Special Administrative Region, 2019).

Milletvekilleri ise konuyla ilgili olarak yasa tasarısı ile birlikte gerçekleşecek değişikliğin, Hong Kong sınırları içerisinde özgürlükleri kısıtlayacağını ve Pekin'in aynı zamanda Hong Kong'daki siyasi muhaliflere de müdahale şansı vereceğini savunmaktaydılar. Bu sebeple yasa tasarısına karşı pozisyon alan muhalifler ile onlara karşı Çin ile yakınlığı olan milletvekilleri arasında mecliste çıkan tartışma ve kavgalardan sonra birçok kişi yaralanmıştır.

Öte taraftan Hong Kong meclis binası önünde toplanan göstericiler, meclis binası içerisine zorla girerek sömürge dönemi Hong Kong bayrağını astılar. Güvenlik güçleri meclise zorla giren göstericileri biber gazı kullanarak meclisten çıkardı, devamında ise protestolar meclis binası önünde devam etmiştir (Çalışkan ve İlhan, 2020: 214). Baş Yönetici Carrie Lam Hong Kong'da hiçbir şeyin hukuk üstünde olmadığını ve protestocuların aşırı güç kulanmış olduklarını ve kınanması gerektiğini belirtmiştir. Çin hükümet sözcüsü de olayları yasa dışı eylemler olarak niteleyip, Hong Kong yetkililerine ve güvenlik güçlerine desteklerini ifade etmiştir. Diğer taraftan polis güçlerinin orantısız güç kullanmaları neticesinde farklı görüşe sahip gruplar psikolojik olarak birlik olmaya ve ortak hedefler doğrultusunda birlikte hareket etmeye başlamıştır (Stott ve diğerleri, 2020: 832; Akay, 2021).

Fakat protestocular tüm bu olanlara karşın gösterilerine devam ettiler ve bunu takiben Hong Kong'da daha da fazla destek alarak gösterileri genişlettiler. Bu gösteride 2014 gösterilerinde olmayan bir şey vardı. 2014'tekine nazaran 2019 protestocuları beş temel talepleri olduğunu ifade ettiler.

Bu taleplerden ilki, protestoların başlamasına sebebiyet veren suçluların iadesini öngören yasa tasarısının iptal edilmesiydi. İkinci temel talep, gösteriler sırasında göz altına alınan protestocuların serbest bırakılmasına yönelikti. Üçüncü temel talep, gösterilerin isyan vb. gibi ötekileştirici ve suçlayıcı ifadelerin kullanılmasına yönelikti. Dördüncü talep olaylarda güç kullanan güvenlik güçlerine yönelik soruşturmanın başlatılmasına yönelikti. Beşinci ve son olarak da Hong Kong için Baş Yönetici seçimlerinin genel oy çerçevesinde kullanılmasını (Çalışkan ve İlhan, 2020: 213). Bu taleplere karşı herhangi bir tepki vermeyen Hong Kong hükümeti aynı zamanda Çin hükümetinin taviz vermeye yanaşmayan duruşuna yakın bir yaklaşımda bulunmaktaydı.

Sokaklardaki tüm karşıt gösterilere rağmen, Hong Kong hükümeti Şubat 2019 ayında, yasa tasarısının yasal işlemine kaldığı yerden Konsey’de 12 Haziran’da devam edeceğini açıkladı (Purbrick, 2019: 469). Bunu takiben 12 Haziran sabah 07.00’de protestocular Konsey ve çeşitli Merkezi Hükümet Kurumları etrafında toplandı. Tüm güvenlik önlemlerine karşın, 08.30’da kurumlar göstericiler tarafından çevrilmesi neticesinde kurumlara giriş yapılmadı ve yasa tasarısı Hong Kong hükümeti tarafından yayınlanan kararlarla ileri bir tarihe ertelendi (Purbrick, 2019: 469).

Gösterilerde özellikle Çin ulusal simge ve değerlerine karşı hareketlerde bulunan protestoculara karşı Çin medyasında sert tepki vardı ve olası askeri müdahalenin gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmekteydi. Bu olanlara karşın Çin Savunma Bakanlığı sözcüsü Wu Qian, Hong Kong hükümetinin bu yönde talepte bulunması durumunda askeri müdahalenin Hong Kong’da huzurun ve güvenin sağlanması amacıyla yapılabileceğini ifade etti. Nitekim Hong Kong anayasasının 14. maddesi ‘gerekli durumlarda kamu düzenini sağlamak ve felaket gibi durumlarda Hong Kong hükümeti Çin’den yardım talebinde bulunma yetkisine sahiptir’ (Çalışkan ve İlhan, 2020: 213) maddesi bunun yasal dayanağını da oluşturmaktadır. 2014 Şemsiye Hareketlerine karşın bu gösterilerde Çin tarafından askeri müdahaleye yönelik söylemlerde bulunmasının ilginç olduğu ifade edilmelidir. Öte yandan Çin Halk Cumhuriyeti’nde hem tarihinin en geniş kapsamlı hem de en uzun süreli protestoları yaşanmaktaydı. Başlangıçta bazı eğitim kurumlarında başlayan gösteriler zaman içerisinde meydanlara taşmıştır. Gösteriler artık demokrasi yanlısı ve Çin yanlısı iki temel grup arasında bir mücadele halini almıştır.

Tüm bunlar yaşanırken Çin Devleti Başkanı Xi Jinping, olaylarla ilgili olarak Ekim 2019 tarihinde ‘Çin’in herhangi bir yerinde bölme girişiminde bulunanların bedenleri çığnenecek ve kemikleri ufalanacak, ayrıca Çin’i bölme niyeti olan dış güçlerin hayalleri Çin halkı tarafından boşa çıkarılacaktır’ sözleriyle sert tepkisini göstermiştir (Çalışkan ve İlhan, 2020: 216). Çin yönetimi kendi kontrolü dışındaki herhangi bir oluşuma ya da hükümet sistemine müsaade etmeyecekti (Gasparini, 2021: 3).

Diğer taraftan Baş Yönetici Carrie Lam yasanın halk içinde farklı değerlendirmelere sebebiyet verdiği gerekçesiyle, yasa düzenlemesini geri çekti. Buna rağmen protestocular gösterilerine devam etmiş ve Carrie Lam’ın istifasını istemekle birlikte aynı zamanda diğer taleplerinin yerine getirilmesini istemişlerdir. Buna karşın yasal düzenlemenin çekilmesine rağmen protestocuların gösterilere devam etmeleri Çin’in tepkisini çekmiştir. 4 Eylül’de Baş Yönetici Carrie Lam yasa tasarısının geri çekildiğini ve mevcut sistemde var olan sorunların çözümlerine yönelik ortak noktada bulunması amacıyla girişimlerde bulunulacağını belirtti (Purbrick, 2019: 484-485). Sosyal hareketliliği siyaseten istikrarsızlığa sebep olması ekonomik belirsizlikleri beraber getirmektedir.

Bu bağlamda, Hong Kong, ekonomik çekiciliğini bir diğer Asya ülkesi olan Singapur’a kaptırabilir (Gasparini, 2021: 4). Ekonomik gelişmişliğe sahip ve dış yatırımlar açısından büyük bir çekiciliğe sahip Hong Kong için bu kötü bir netice doğurabilir.

2019 gösterileri, yasanın geri çekilmesiyle etkinliğini ve hareketliliğini biraz kaybetse de özellikle polislerin müdahalelerine yönelik bağımsız bir yargılanma talebi merkezinde devam etti ancak korona virüs salgını sebebiyle kesintiye uğramış vaziyettedir.

5. Tartışma

Hong Kong’daki protestolar ve protestocuların taleplerine bakıldığında, çatışmanın diğer tarafı olan Pekin için kabul edilmeyecek niteliktedir. Bu çıkarımda bulunmayı sağlayan temel gerekçe 2019’daki protestoların başlama sebebinin ‘Suçlu İadesini Öngören Yasa Tasarısı’ olsa da gerçekleşen olaylardan sonra yasa tasarısının doğrudan Hong Kong Baş Yönetici Carrie Lam tarafından geri çekilmesine karşın olayların daha da artarak devam etmesidir. Bu durum siyasal sisteme taleplerin sunulması ve kabul edilmesinin ardından tekrardan taleplerin sunulması ve bu taleplerin sonunun öngörülmezliği belirsizliğine sebebiyet vermektedir. Buradan hareketle siyasal sistemin taleplere karşılık vermesi durumunda sonu gelmeyecek taleplerin oluşması kaçınılmazdır. Buna 2019 yasa tasarısı için gerçekleştirilen gösteriler örnek teşkil etmektedir. Demokrasinin

katılımcı ilkesi bağlamında Hong Kong'daki gösteriler sivil toplum bağlamında örnek teşkil ettiğini ifade etmek de isabetli olacaktır. Öte taraftan bazı üniversitelerde boykotların yapılması sivil itaatsizlik olarak değerlendirilebilir.

Hong Kong'daki siyasal karar alma mekanizmasına katılım noktasındaki girişimler her seferinde sokaklarda bitmiştir. Bunun sebeplerinden biri Pekin hükümetinin taviz vermeyen politikaları ve bölgede etkinliğini artırma çabası olarak gösterilebilse de Hong Kong'daki göstericilerinin de sınırları belli olmayan taleplere sahip olmaları ya da 2014 gösterilerindeki gibi ne tür taleplere sahip olduklarının belli olmadığı durumu da bir diğer sebep olarak gösterilebilir.

Tam bu noktada Hong Kong hükümeti karar alma aşamasında girişimde bulunmamıştır ya da Pekin tarafından inisiyatif kullanmasına müsaade edilmemiştir. Bu sebeple karar almada belirleyici rolü Pekin yürütmüştür. Bu karar almada Hong Kong'daki yerel halkın talebi yasa tasarısının geri çekilmesine yönelikti ve buna yönelik yasa tasarısı da geri çekilmiştir. Ancak göstericiler tarafından ardı sıra gelmeyen taleplerin olması, toplumdaki taleplerin siyasal sisteme taşınması ve geri dönüt alması durumunda taleplerin sonunun gelmeyeceği belirsizliği neticesine sebebiyet verdiği görülmektedir.

Karar alma aşamasında tıkanıklığa sebebiyet veren bu belirsizliğe karşı siyasal sistem tarafından taleplere olabilecek en düşük seviyede cevap verilmeye çalışılması veya hiç verilmemeye çalışılması hem taviz vermemeye hem de olayların başka noktalarda siyasal sisteme yönelik sorunların ya da taleplerin oluşmasına yönelik önleyici bir politika şeklinde değerlendirilebilir. Bu bağlamda her ne kadar Komünist bir parti iktidarına sahip olsa da Çin'in, 2014 ve 2019 Hong Kong protestolarında herhangi bir geri adım atmamasının sebeplerinden bir tanesi, Hong Kong'daki gösterilerin katılımcı demokrasi çerçevesinde taleplere olası hoş görüde bulunulması durumunda, gösterilerin ve olayların Çin anakarasının diğer bölgelerine de yayılabileceği endişesidir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin mutlak tek parti iktidarına sahip olması ve taleplerin siyasal sisteme taşınması açısından sahada hareketlilik yaşanmamasına karşın, Hong Kong'daki gösteriler Pekin hükümeti için ciddi bir sınav niteliğinde olduğu belirtilebilir. Bu bağlamda Pekin, Karar alma noktasında kendi talepleri ve çıkarları doğrultusunda hareket etmeye çalışsa da özellikle Hong Kong'daki ekonomik durum ve tabandaki refahtan dolayı gösterilere karşı göreceli hoş görülü tavır sergilemiştir. Nitekim 31 Ağustos yasa tasarısının geri çekilmesi bu hoş görüye örnek oluşturmaktadır. Öte yandan sivil toplum ekseninde gösterilerde herhangi bir liderlik oluşumunun olmaması ya da merkezi bir yapı ya da organizasyon çerçevesinde temel taleplerinin olmaması, sivil toplum açısından karar alma noktasında etkileyici ya da belirleyici olunması için en büyük krizi oluşturmaktadır. Bu bağlamda 2014'te Hong Kong hükümeti ile görüşmeler yapılmasına rağmen, temsiliyetteki eksiklik ve taleplerdeki belirsizlik sürecin tıkanmasına ve bir netice alınamamasına sebebiyet vermesi bu çıkarımı destekleyecek niteliktedir.

6. Sonuç

Hong Kong Özel İdare Bölgesi, Çin ve Büyük Britanya arasında yapılan antlaşma ile kendisine sağlanan statüsü bağlamında önemli bir konuma sahiptir. Bu bağlamda Hong Kong özellikle siyasi sisteme katılım açısından Çin için 1980'li yıllardan beri sorunlu bir bölge olmuştur. Bu sorunun temelinde Hong Kong'un özünde Çin anakarasına karşılık Batı değerlerine sahip olmasıdır. Bunlardan en önemlisi de ekonomik sistem ve yaşam kalitesine bağlamında refah seviyesidir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hong Kong'u kendi kontrolüne almaya ya da kendi talepleri ve istekleri doğrultusunda yönetecek bir sistem tesis etmeye çalışmasına yönelik her türlü girişim Hong Kong'da tepkilere sebebiyet vermiştir. Bu tepkiler çalışmada da ele alındığı gibi 2014 ve 2019'da sokağa yansmıştır.

Diğer taraftan Hong Kong'daki hükümet her ne kadar karar alma aşamasına sistemsel bağlamda dahil olması gerekse de Çin Hükümetinin talepleri dışında herhangi bir adım atmaması da ilginç bir noktayı oluşturmaktadır. Bunun temel gerekçesi Pekin'in kendi taleplerine karşı herhangi bir karşıt oluşuma izin vermek istememesi şeklinde gösterilebilir. Bu şekilde Hong Kong hükümeti, Pekin

Hükümeti ve göstericiler arasında kalsa da genel çerçevede Pekin'in sınırları dahilinde hareket etme durumunda bulunmaktadır. Örnek olarak 2019 gösterilerinde 31 Ağustos yasa tasarısını Pekin hükümetinin talimatıyla geri çekmiş olması, göstericilerin taleplerinin yerine getirilmiş olarak değerlendirilmesi bir tarafa Pekin'in özellikle Hong Kong Baş Yönetici Carrie Lam'ın istifa etmesine yönelik bir girişimde bulunmaması ya da Baş Yönetici tarafından böyle bir girişimin bulunmaması örnek olarak gösterilebilir.

Öte yandan Xi Jinping 2014 ve 2019 gösterilerinde geri adım atmaması ve taviz vermemesi ileriki yıllarda tekrardan başka sebeplerle gösterilerin olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Fakat aynı zamanda Xi Jinping tarafından geri adımın atılmaması ya da taviz verilmemesi, Hong Kong göstericilerinin taleplerinin yerine getirilmesi ya da karşılık bulması açısından inançlarını da kırmıştır.

Hong Kong'daki gösteriler yasa tasarısının geri çekilmesi ve pandemi sebebiyle kesintiye uğrasa da Pekin yönetimi tarafından Hong Kong idaresine yönelik yeni bir girişim sokakları yeniden hareketlendirme potansiyeline sahiptir.

Kaynakça

- Akay, S. (2021). The Composition of Multiple Times and Spaces in the Protests. *The Rest: Journal of Politics and Development*, 11(2), 121-134.
- Aslan, S. (2010). Sivil Toplum ve Demokrasi. *Süleyman Demirel Üniversitesi-İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 357-374.
- Almond, G. A., & Verba, S. (2015). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. New Jersey: Prentice Hall Pub.
- Cantoni, D., Yang, Y. D., Yuchtman, N. ve Zhang, J. Y. (2019). Protests as Strategic Games: Experimental Evidence From Hong Kong's Antiauthoritarian Movement. *The Quarterly Journal of Economics*, 134(2), 1021-1077.
- Chan, J. (2014). Hong Kong's Umbrella Movement. *The Commonwealth Journal of International Affairs*, 103(6), 571-580.
- Chang, S. Y. J. (2011). Challenge to the Pro-democracy Movement in Hong Kong. Political Reforms, Internal Splits and the Legitimacy Deficit of the Government. *China Perspectives*, 2011(2011/2), 44-60.
- Çalışkan, E. ve İlhan A. (2020). Xi Jinping Döneminde Hong Kong Protestoları: Şemsiye Hareketi ve 2019 Protestoları Üzerine Bir Karşılaştırma. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 22(2), 201-225.
- Dağ, R., Servi, T. ve Şahin F. (2018). Katılımcı Demokrasi ve Aktif Vatandaşlık: Adıyaman Örneği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 294-303.
- Deniz, T. (2014). Yükselen Güç Çin Halk Cumhuriyeti'nin Stratejik Hamleleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 50(13), 189-212.
- Ergenç, C. (2014). Hong Kong'un Şemsiye Hareketi'nde Sınıflar ve Kalabalıkların Siyaseti. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 69(4), 927-936.
- Fong, B. (2014). The Partnership Between the Chinese Government and Hong Kong's Capitalist Class: Implications for HKSAR Governance, 1997–2012. *The China Quarterly*, 217, 195-220.
- Gasparini, A. (2021). The Tale of Hong Kong: From Freedom to Crackdown. *Policy Paper*, 1-13.
- Gümüş, T. A. (2014). Demokrasilerde Sivil Toplum ve Devlet-Sivil Toplum İlişkisinde Karşılaşılabilecek Sorunlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3), 529-572.
- Keten, T. E. (2015). Küresel Bir Modele Doğru Çin Medyası. *İnsan & İnsan Dergisi*, 2(4), 5-21.

- Kwong, Y. (2016). The Growth of "Localism" in Hong Kong. A New Path for the Democracy Movement? *China Perspectives*, 2016(2016/3), 63-68.
- Purbrick, M. (2019). A Report of the 2019 Hong Kong Protests. *Asian Affairs*, 50(4), 465-487.
- Stott, C., Ho, L., Radburn, M., Chan, T. Y., Kyprianides, A. ve Morales S. P. (2019). Patterns of Disorder During the 2019 Protests in Hong Kong: Policing, Social Identity, Intergroup Dynamics, and Radicalization. *Policing: An International Journal of Policy and Practice*, 14(4), 814-835.
- Özer, İ. (1996). Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 71-98.
- The Government of the Hong Kong Special Administrative Region, (10 July 2019) Press Release, Transcript of remarks by CE at media session before ExCo meeting, (Basın Bülteni). 10 July 2019. <https://www.info.gov.hk/gia/general/201906/10/P2019061000710.htm> (Erişim Tarihi 5 Eylül 2019)).
- Yaman, T. F. (2017). Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar. *T. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 134-160.
- Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet. *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 226-242.
- Yuen, S. (2015). 'Hong Kong After the Umbrella Movement. An uncertain future for "One Country Two Systems".' *China Perspectives*, 2015(2015/1), 49-53.

DILEMMA OF DEMOCRATIC STRUCTURE AND CIVIL SOCIETY AT THE DECISION MAKING: THE CASE OF HONG KONG PROTESTS

Extended Abstract

Aim: The aim of the article is the crisis in democracy at the decision-making stage. Especially when it comes to the challenge between democratic structure and civil society's interests or demands. From this perspective, main goal of study is to give an explanation to this matter by exemplifying Hong Kong Protests.

Method: Initially giving a quick grip regarding democracy and civil society. Secondly historical background of the Hong Kong status in the People's Republic of China. Lastly approaching Hong Protests of 2014 and 2019. Ultimately explaining the dilemma between democratic structure and civil society considering all these 3 stages.

Findings: From the very beginning of the settlement of democracy, requests and demands always being made by the society. Sometimes it was being made by a part of society such as aristocrats, males, distinguished individuals of society; and as it now, by every part of the society in democratic systems. The real question is limits when it comes demanding or requesting something from the democratic system. From this point of view, it can be clearly expressed that once the demands from the protests or demonstrations started to be satisfied by democratic structure, right at this time confusion is emerging in decision-making. Even the radical sides of the society find themselves a chance to call their expectations out to be gratified. By the means of Hong Kong Protests, in this study it was tried to explain this confusion and point out potential consequences or problems in democratic structure.

Conclusion: Hong Kong is believed one of the most important regions in China. In this regard, Beijing is not intended to cut Hong Kong's leashes loose, particularly leaving to the West. As China growing its impact on the international system, Beijing is not willing to lose one of the most important and prosperous regions at all. Moreover, Beijing's trying to engage more with Hong Kong so that it can have base in Hong Kong to not allow them to liberate from People's Republic of China.

In Hong Kong however the things take action in a different way. As much China is trying to engage with Hong Kong, that's much Hong Kong is standing against it and getting away, also relations between two sides getting worse and worse. In this sense, these standing against movement took place on the streets in 2014 and 2019. On one hand for example in 2019 protest, this movement had provided to protest what they actually asked and demanded for but on the other hand, it caused an unmitigated request and demands which creates a confusion, a confusion being a cause of dilemma and innumerable questions in decision-making, what shall be done and how shall it be done, what it entails or requires in order to get it done and even shall it be done. In this regard, Hong Kong protests remains the same as it was since it started. The demonstrators/protesters had met with their expectations in terms of removing extradition bill/law after the indefinite suspension which was made at the very beginning of the protests in Hong Kong in 2019.

While the demonstrators had received what just made them to protest, they are not clearly leaving the streets or not giving an end to their requests. The way this situation shows us, in democratic systems decision-making procedure is tough to be hold. It is fragile good enough when it confronts resistance from the society. Therefore, this confusion and indetermination can cause an unpredictable circumstance in society and democratic system just as in Hong Kong Protests, it may also diminish might of the democratic structure to make judgment calls again just as in Hong Kong Protests.
